SETTERWALLS

Miljörättsligt ansvar vid grundläggning och annat markarbete

Agenda

- Förorenade områden – var finns de?
- Varför behöver jag känna till om marken är förorenad?
- Nya regler om företagsbot

Grönt ljus på byggsidan – bara att köra?

- Tillstånd/anmälan vattenverksamhet/
- 12 kap. 6 §-samråd
- §28-anmälan
- Natura 2000-tillstånd
- Dispens från biotopskyddet
- Strandskyddsdispens
- Nätkoncession
- Artskyddsdispens
- Tillstånd för mellanlagring av avfall
- Tillstånd för transport av farligt avfall
- Tillstånd enligt föreskrifter för vattenskyddsområdet
- Tillstånd/anmälan miljöfarlig verksamhet
- Tillstånd till ingrepp i fornlämningar
- Tillstånd för terrängkörning

Förorenade områden

I Sverige har ca 85,000 potentiellt förorenade områden identifierats och avvaktar handläggning för att eventuellt saneras, helt eller delvis, alternativt beläggas med olika grad av markrestriktioner.

6500 områden i riskklass 1 och 2.

EBH-stödet: Nationell databas

Senast 2050 ska denna miljöskuld i huvudsak vara genomarbetad.

Det innebär att ett stort antal privata aktörer kommer att beröras av en regleringsprocess för att avgöra ansvars- och åtgärdsomfattning för en föroreningsskada.

Varför behöver jag känna till om marken är förorenad?

- Arbetsmiljörisker
  - Straffansvar
- Anmälningsskyldighet/upplysningsskyldighet
  - Straffansvar
- Risk att projektet stoppas
- Risk att få ett ansvar för föroreningarna

Arbetsmiljörisker vid markarbete i förorenade områden

De normala:

- Ras-, skred- och fallrisker
- Användning av maskiner och annan tung utrustning
- Arbete vid vatten
- Arbete i slutna utrymmen/schakter
- Arbete nära ledningar eller andra pågående verksamheter

Tillkommande:

- Exponering för hälsofarliga eller akut giftiga ämnen
- Syrebrist.
- Risk för brand och explosion

Viktigt att tänka på

- Skaffa en rättvisande bild över risker
- Viktigt att erforderliga skyddsåtgärder vidtas
- Huvudansvaret är arbetsgivarens
- Viktiga föreskrifter

AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete,

AFS 1999:3 Byggnads- och anläggningsarbete

AFS 2014: 43 Kemiska arbetsmiljörisker,

AFS 2011:18 Hygieniska gränsvärden

AFS 2001: 3 Användning av personlig skyddsutrustning

Förorenade områden – 10 kap. MB

- Definition ”föroreningsskada” i 10 kap. 1 § MB.
  - Räcker med risk för skada eller olägenhet på hälsa eller miljö.
- Reglerar ”avhjälpande” åtgärder, som utredningar eller efterbehandlingsåtgärder
- Skyldighet att anmäla vid avhjälpandeåtgärder
- Uppgiftskyldighet för markägare eller brukare om förorening upptäcks på fastighet
- Oavsett om området tidigare ansetts förorenat

Vad händer vid anmälan/underrättelse?

- Anmälan minst 6 veckor innan arbetena påbörjas
- Myndigheterna kan begära längre tid
- Otillåten miljöverksamhet
- Krav på försiktighetsmått
- Ibland krav på mer omfattande riskbedömning/åtgärdsutredning/riskvärdering
- Vid upptäckt av förorening – kan medföra stopp i projektet

Vem ansvarar - verksamhetsutövarens ansvar

10 kap. 2 §

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som skall ske enligt bestämmelserna i detta kapitel

- Den som har faktisk och rättslig möjlighet att agera
- Inget utesluter parallellt ansvar för samma ”förorenande”

Miljöansvaret för markföroreningar

- **Primärt ansvarig (förorenaren):**

  Den som bidragit till föroreningsskada, om den miljöfarliga verksamhetens faktiska drift pågått efter 30 juni 1969 och verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid miljöbalkens ikraftträdande 1 januari 1999

- **Sekundärt ansvarig (fastighetsköparen):**

  Den som förvärvat förorenad fastighet, om vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde upptäckt den samt förvärvet skedde efter den 31 december 1998

- Solidariskt ansvar inom respektive ansvarskrets
- Ansvaret har i praxis tolkats extensivt

Ansvarig i praktiken

- Den som förorenat
- Den som köpt ett bolag (org. nr.) som förorenat
- Den som köpt den verksamhet (inkråm) som förorenat
- **Den som grävt i, spridit eller på annat sätt påverkat föroreningen (exploatörer, entreprenörer)**
- Den som kontrollerat någon av ovanstående under den tid som föroreningen uppstått – t.ex. moderbolag
- Den som bedrivit en verksamhet som en gång givit upphov till en deponi – även om deponin avslutats före 30 juni 1969.
- Den som köpt fastigheten

Exploatörens ansvar

- NJA 2012 s.125 (JM ./. Kustbostäder)
- MÖD 2006:26 (Tenhult)

- Exploatören gräver sig till ett ansvar
- Vad gäller vid grundläggning eller markarbeten inom en del av ett större förorenat områden?
- MÖD: Ansvar för att utreda hela området
- Ansvar för att åtgärda hela området?
  - Frågan om omfattningen av saneringsansvaret är fortfarande inte prövad i högre instans

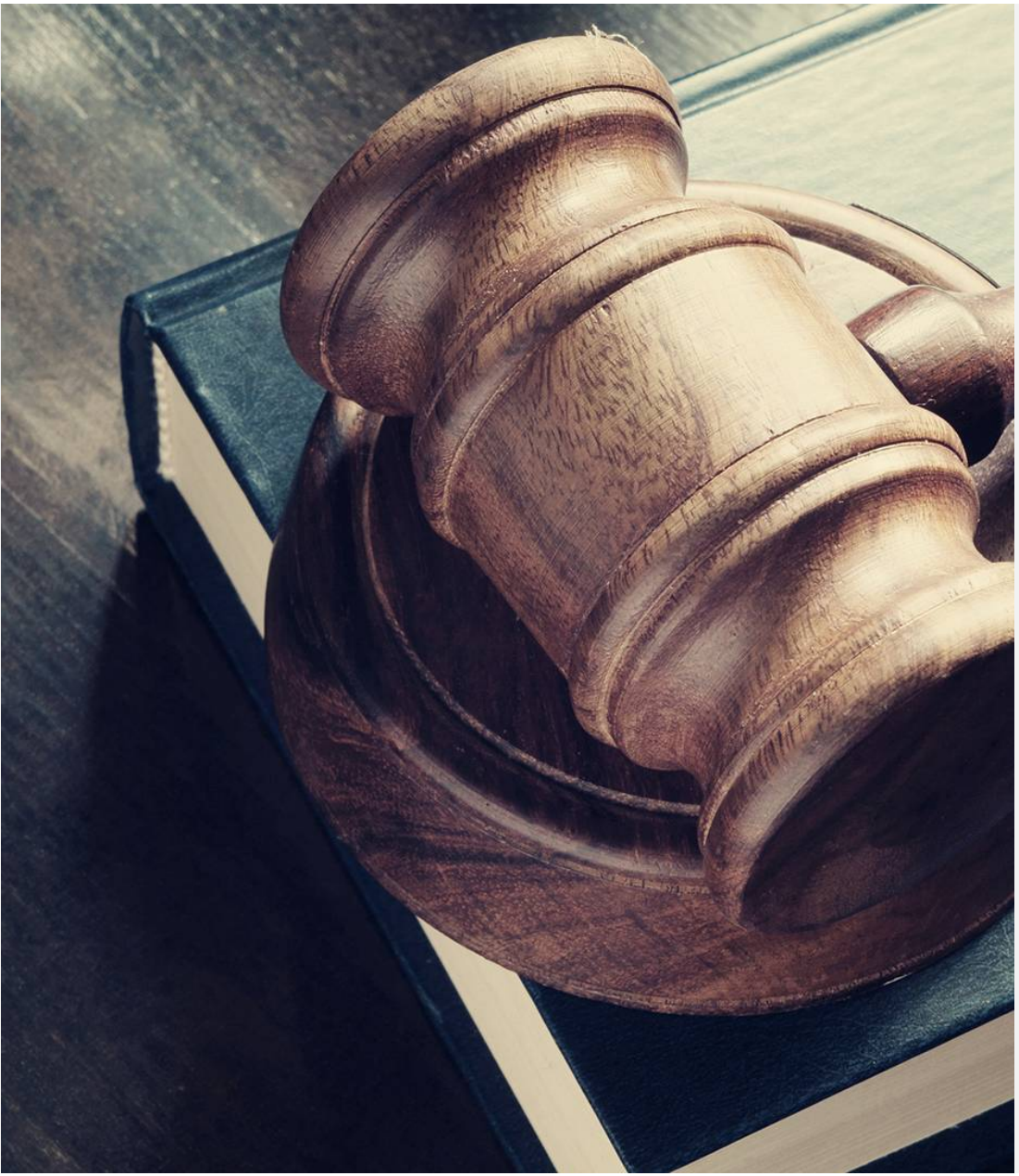
Vad innebär det solidariska ansvaret?

10 kap. 6 §

Om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 2 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 eller 5 §. En verksamhetsutövare som visar att verksamhetsutövarens bidrag till miljöskadan är så obetydligt att det inte ensamt motiverar något avhjälpande skall dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till miljöskadan och till omständigheterna i övrigt.

- Motsvarande reglering avseende fastighetsägare i §7. En verksamhetsutövare kan aldrig föra en fördelningstalan mot en fastighetsägare och vice versa. Det är två skilda ansvarskretsar.

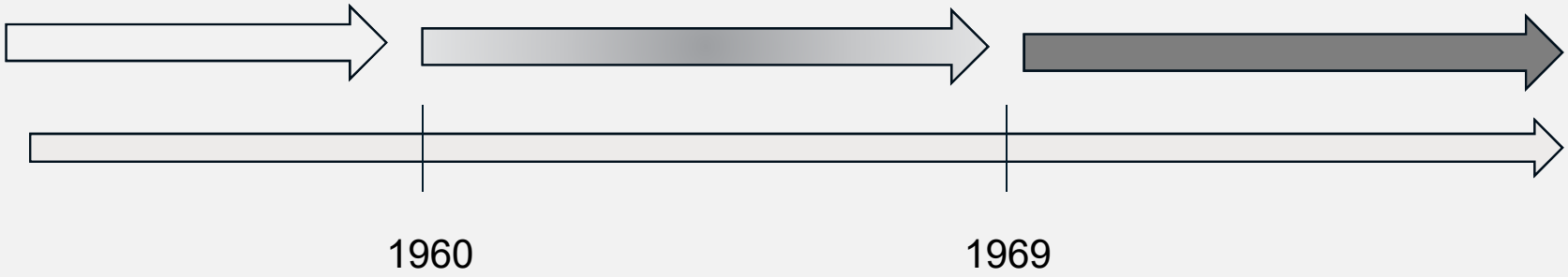

Fördelning av det solidariska ansvaret

- Prövas i mark- och miljödomstol
- Skälig fördelning
  - Omfattning i vilken var och en har medverkat till skadan
  - Avtalsreglering
  - Pris
  - Undersökningsplikt

omständigheter i övrigt

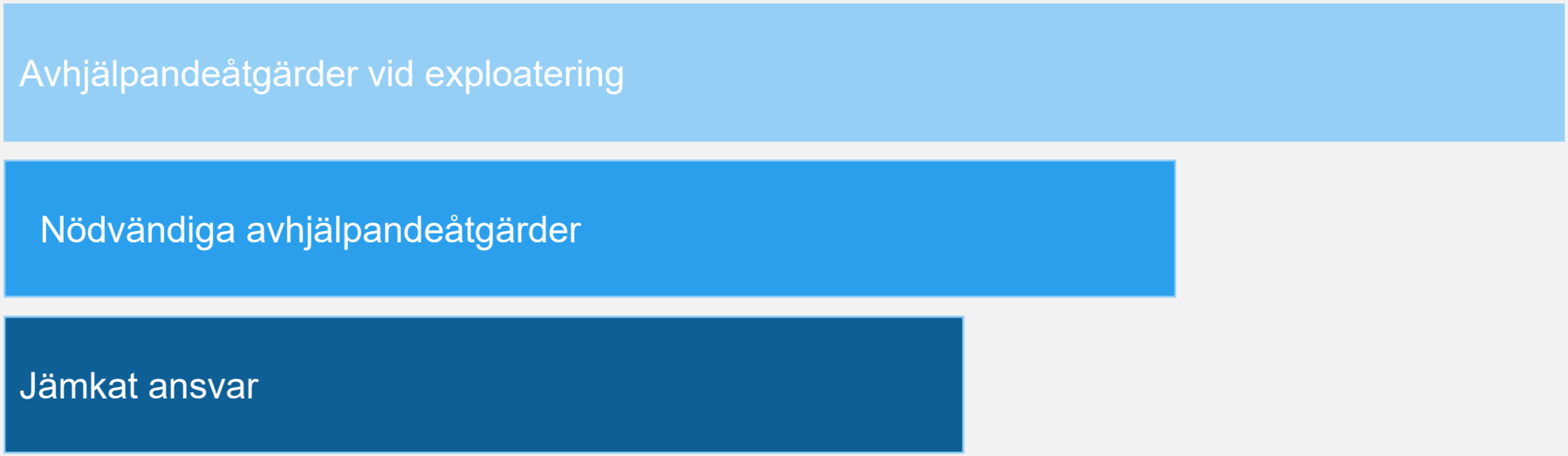
Jämkning med hänsyn till tidsaspekten

- Ansvar som uppkommit före 1960 jämkas till noll
- Ansvar som uppkommit 1960-1969 jämkas delvis
- Ansvar som uppkommit efter 1969 jämkas inte

- Gäller enbart åtgärder och inte utredningar

Vilka kostnader kan fördelas?

Uppdragstagarens ansvar

- Utgångspunkten: Finns faktiska och rättsliga möjligheter att agera och vidta åtgärder?

SETTERWALLS

Förhöjd företagsbot från 1 januari

- En snabb genomgång av de nya reglerna

2020-03-26

Företagsbot innan 1 januari

- Ekonomiskt sanktionsmedel för brott begångna av företag i näringsverksamhet, framförallt av personer med ledande- eller ansvarsställning. Exempelvis miljöbrott, arbetsmiljöbrott, penningtvätt, mutbrott, sanktionsbrott m.m.

- Botens storlek kunde sättas till lägst 5 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Storleken berodde på olika faktorer, exempelvis
    - brottslighetens omfattning och koppling till verksamheten
    - tidigare brottslighet
    - försök att förebygga, begränsa eller avhjälpa brottsligheten och dess skadliga verkningar.

- Oviktigt om någon enskild person inom företaget fällts till ansvar eller ej.

Större nyheter

- Även stat och kommun omfattas, om dessa kan *jämställas med näringsverksamhet* (= bedrivs i konkurrens med privata verksamheter).
- Förhöjd företagsbot – högsta botbelopp höjs från 10 miljoner kronor till 500 miljoner kronor för särskilt klandervärd brottslighet utförd av större företag.
- Utökning av svenska domstolars möjlighet att utdöma straff för mutbrott begångna av svenska företag i utlandet.

Förhöjd företagsbot

- Företagsbot ska inte enbart kännas för mindre företag, utan den avskräckande effekten måste finnas oavsett företagets storlek. Därför behöver företagets finansiella ställning spela in.

- Företag som omfattas av reglerna (”större företag”) om förhöjd företagsbot är börsbolag, eller företag som har
  - mer än 50 anställda de två närmast föregående åren, och
  - en omsättning som överstiger 80 miljoner kronor de två närmast föregående åren.

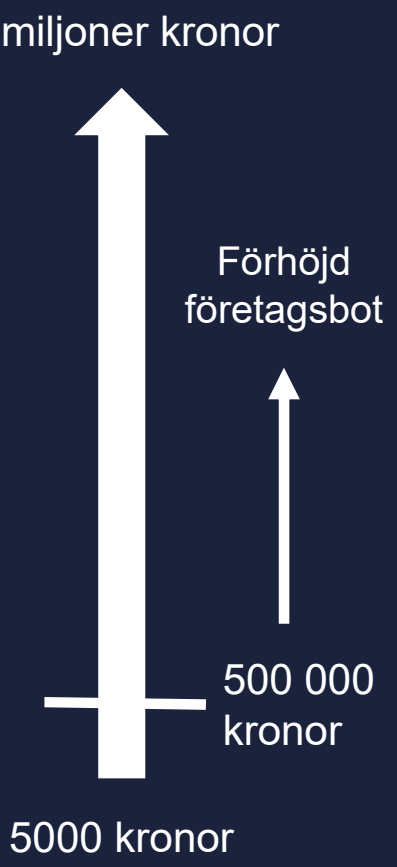

Förhöjd företagsbot, forts.

Sanktionsvärdet (brottslighetens klandervärde)

- brottslighetens skada eller fara för människors hälsa eller miljön, vilket framför allt är aktuellt vid arbetsmiljö- och miljöbrott.
- brottslighetens förhållande till verksamheten.

- När sanktionsvärdet överstiger 500 000 kr blir förhöjd företagsbot aktuell. Därefter blir företagets finansiella ställning avgörande för botens storlek.

Förhöjd företagsbot, forts.

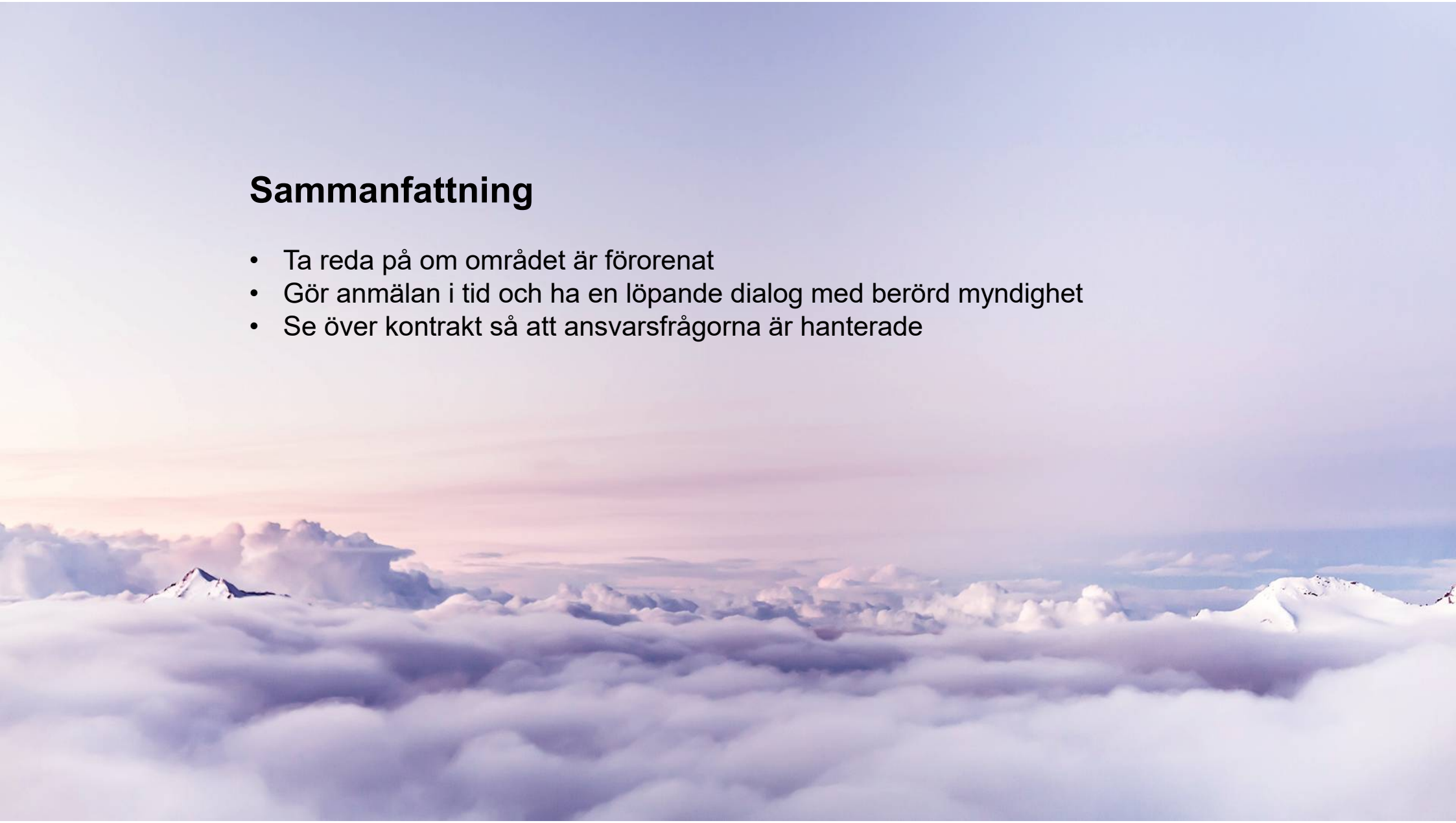
Den slutliga boten = 500 000 kr ⟶ 500 mkr

Viktigt att komma ihåg:

- Beräknas för varje enskild juridisk enhet – ej bot för hela koncernens finansiella ställning.
- Beräkningen tar utgångspunkt i företagets eget kapital, men om detta inte ger en rättvisande bild av den finansiella ställningen kan andra faktorer tas med i beräkningen.
  Tumregeln enligt propositionen är att om det egna kapitalet ligger mellan 100 mkr – 500 mkr, så ska företagsboten bestämmas till 3x sanktionsvärdet.

Sammanfattning

- Ta reda på om området är förorenat
- Gör anmälan i tid och ha en löpande dialog med berörd myndighet
- Se över kontrakt så att ansvarsfrågorna är hanterade

SINCERELY.
WE MEET AGAIN!

Linnea Ljung
Partner | Advokat

Sankt Eriksgatan 5
P.O. Box 11235
SE-404 25 Gothenburg
D: +46 31 701 17 31
M: +46 72 529 39 38
E: linnea.ljung@setterwalls.se
www.setterwalls.se